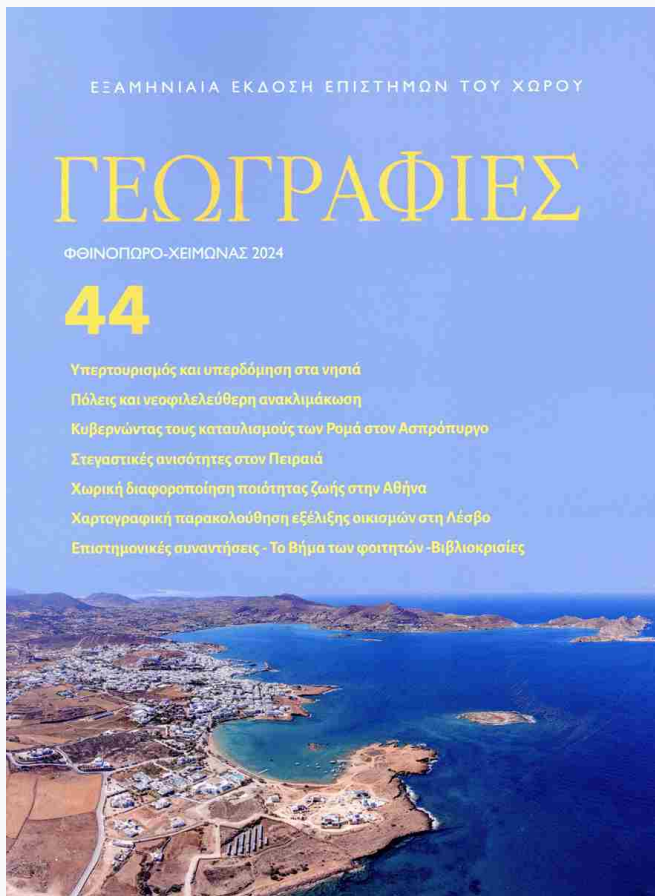

Γεωγραφίες

Γεωγραφίες, Τεύχος 44, 2024

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ «ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ»

Καλλιόπη Σαπουντζάκη

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ «ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ»

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2024

Καλλιόπη Σαπουντζάκη¹

THE CONFERENCE “RISK IN TIME AND SPACE”
Harokopio University, June 2024

Kalliopi Sapountzaki

Στις αρχές Ιουνίου 2024 (2-5) πραγματοποιήθηκε στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο διεθνές συνέδριο με τίτλο «Κίνδυνοι στον Χώρο και τον Χρόνο» (“Risk in Time and Space”) υπό την κύρια οργανωτική ευθύνη του Τμήματος Γεωγραφίας Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου (ΧΠ). Ήταν το ετήσιο συνέδριο της Ευρωπαϊκής Επιστημονικής Ένωσης “Society for Risk Analysis-Europe” (SRA Europe). Η Ένωση SRA-E είναι ένας περιφερειακός δι-επιστημονικός οργανισμός που ασχολείται με παλιά και νέα ζητήματα ανάλυσης κινδύνων, διαχείρισης και σχετικών πολιτικών μειώσής τους. Προωθεί τη δι-επιστημονική έρευνα και εκπαίδευση για τους κινδύνους και την εφαρμογή τους στην Ευρώπη, ειδικότερα στις κοινωνικές πρακτικές, τη βιομηχανία, τις επιχειρήσεις και τους ευρωπαϊκούς θεσμούς διακυβέρνησης. Η Ένωση SRA-E μοιράζεται έναν κοινό σκοπό με τη διεθνή Επιστημονική Ένωση International Society for Risk Analysis (SRA) που έχει παγκόσμια εμβέλεια και πολλούς περιφερειακούς οργανισμούς στην Αφρική, την Ασία, την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία και τις ΗΠΑ.

Η Οργανωτική Επιτροπή του συνεδρίου αποτελούταν από την Καλλιόπη Σαπουντζάκη, ως πρόεδρο (Καθηγήτρια του Τμήματος Γεωγραφίας του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου και μέλος του Συμβουλίου της Επιστημονικής Ένωσης SRA-Europe), τη Μιράντα Δανδουλάκη, ως συμπροεδρεύουσα (διδάκτωρ με ειδίκευση στο θέμα των Κινδύνων και των Καταστροφών), τον Γιάννη Δασκαλάκη (Γεωγράφος-Planner και υποψήφιος διδάκτωρ του Τμήματος Γεωγραφίας του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου), τη Δάφνη Ιωαννίδη και τον Κώστα Κάβουρα (επίσης υποψήφιος διδάκτορες στο ίδιο Τμήμα) και τη Νάνσυ Ανδριακοπούλου. Εθελοντική συμβολή είχαν οι φοιτητές του Τμήματος Γεωγραφίας Μιχάλης Ραβασόπουλος, Δημήτρης Κίσσονας, Μυρτώ Παυλίδη, Άννα Μαρία Δρούλια, Ιωάννα Καλαβρέζου, Λυδία Παπαδάκη και Νίκος Μανίας.

Στην Επιστημονική Επιτροπή συμπεριλήφθηκαν όλα τα μέλη του Συμβουλίου της Ένωσης SRA-E, παλαιά και νέα, εκπροσωπώντας ερευνητικά ινστιτούτα και πανεπιστήμια από πολλές χώρες της Ευρώπης (Βέλγιο, Ελβετία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Νορβηγία, Ολλανδία, Πορτογαλία, Σερβία, Σουηδία, Τουρκία). Η Επιστημονική Επιτροπή, ωστόσο, διευρύνθηκε με μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας και των ερευνητικών κέντρων και από άλλες χώρες της Ευρώπης και του κόσμου (Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία, Ιαπωνία). Εκπροσώπηση στην Επιστημονική Επιτροπή είχε και το ερευνητικό κέντρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Joint Research Centre), όπως και πολλά πανεπιστήμια και ερευνητικά ινστιτούτα της Ελλάδας (το ΕΚΠΑ, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το ΕΜΠ, το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, το Εθνικό Κέντρο Επιστημονικής Έρευνας «Δημόκριτος», το Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας Εργασίας, το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, το Ινστιτού-

1. Καθηγήτρια, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, sapountzaki@hua.gr

R!SK
in time & space

SRA Europe 2024 * Athens, Greece
2-5 June 2024
Harokopio University of Athens,
Department of Geography

32nd Annual Conference

KEY TOPICS

- RISK ANALYSIS FUNDAMENTALS
- RISK ASSESSMENT
- (DISASTER) RISK MANAGEMENT
- RISK PERCEPTION, COMMUNICATION AND GOVERNANCE
- (DISASTER) RISK MITIGATION IN SECTORAL POLICIES
- MONITORING AND COPING WITH REAL RISK PROBLEMS
- RISK AND ETHICS

www.srae-athens2024.gr

Under the auspices of:

SRA EUROPE
ELINYAE
HAROKOPIO ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
HAROKOPIO UNIVERSITY

το Δασικών Οικοσυστημάτων του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού «Δήμητρα»). Εκπροσώπηση είχαν, επίσης, και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, όπως η WWF Hellas. Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα της περιφέρειας Αττικής, της Πυροσβεστικής Ακαδημίας, της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιρειών Ελλάδας και του Ελληνικού Ινστιτούτου Υγιεινής και Ασφάλειας Εργασίας.

Κεντρικό θέμα του συνεδρίου ήταν οι διαφορές, οι μεταβολές και οι μεταμορφώσεις στον χώρο και τον χρόνο, των καθαρών κινδύνων αλλά και της πρόσληψης, διαχείρισης και διακυβέρνησής τους από τις κοινωνίες. Γιατί, όμως, το θέμα «Κίνδυνοι στον Χώρο και τον Χρόνο» ή, αλλιώς, «η Γεωγραφία και η Ιστορία των Κινδύνων και της Διαχείρισής τους» να αποτελέσει τον κεντρικό πυρήνα ενός συνεδρίου; Τα Τμήματα Γεωγραφίας ασχολούνται, βέβαια, πολύ και συστηματικά με τις χωροχρονικές διαφορές και ανισότητες μεταξύ περιφε-

ρειών, τόπων και περιοχών, ακόμη και με άλλους χώρους, όπως και με τις αλληλεπιδράσεις τους σε διάφορες κλίμακες του χώρου και του χρόνου. Ωστόσο, το στοίχημα αναφορικά με την ανάλυση χωρικών ανισοτήτων και τη συνακόλουθη διακυβέρνηση και τον προγραμματισμό είναι η πρόσβαση σε χειροπιαστούς, αναγκαίους πόρους, αγαθά και υπηρεσίες (περιβαλλοντικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτισμικούς, εκπαιδευτικούς, υγείας, στεγαστικούς κλπ.).

Έχει, όμως, σημασία η θεώρηση του κινδύνου (ουσιαστικά μιας νοητικής κατασκευής) στον χώρο και τον χρόνο;

Οι διοργανωτές και οι διοργανώτριες του συνεδρίου, σε συμφωνία με την Επιστημονική Επιτροπή, θεωρούν ότι ασφαλώς και έχει σημασία! Κατά πρώτον, οι κίνδυνοι εξ ορισμού συνδέονται με μελλοντικά χωροχρονικά παράθυρα (χρονικούς ορίζοντες), αφού αναφέρονται στην πρόβλεψη κάποιου είδους απωλειών για μια κοινωνική ομάδα, σε συγκεκριμένη περιοχή και χρονικό παράθυρο. Κατά δεύτερον, ο ίδιος ο κίνδυνος (αυτός που υπολογίζεται ως «αντικειμενικός» με βάση τις θεωρίες πιθανοτήτων ή άλλες επιστημονικές μεθόδους) αλλάζει στον χώρο και τον χρόνο. Για παράδειγμα, οι ειδικοί στον κίνδυνο καταστροφής είναι εξοικειωμένοι με τις λεγόμενες «καυτές περιοχές» του πλανήτη από την άποψη σεισμικής ή άλλης επικινδυνότητας και κινδύνων. Είναι, επίσης, γνώστες των λεγόμενων «χωρικών εκτιμήσεων

κινδύνου» (σε πόλεις ή περιφέρειες), κατά τις οποίες λαμβάνονται υπόψη οι σχετικές με τα ευάλωτα σημεία χωρικές διακυμάνσεις, που με τη σειρά τους οφείλονται σε κοινωνικοοικονομικούς, στεγαστικούς, περιβαλλοντικούς και άλλους παράγοντες με ισχυρή τη χωρική διάσταση. Κατά τρίτον, οι λεγόμενοι «συστημικοί κίνδυνοι» (ουσιαστικά όλοι οι κίνδυνοι) παρουσιάζουν αλυσιδωτές επιπτώσεις και παράγουν δευτερογενείς κινδύνους, έχοντας ως αφετηρία τη θέση του αρχικού επικίνδυνου φαινομένου, για να εξαπλωθούν ύστερα σε μεγάλες αποστάσεις έστω και μετά από μακρές χρονικές περιόδους.

Μάλιστα, όχι μόνο ο επιστημονικός αλλά και ο προσλαμβανόμενος (ή αντιληπτός) κίνδυνος αλλάζει στον χώρο και τον χρόνο, επειδή εξαρτάται από κοινωνικούς, πολιτικούς και πολιτισμικούς παράγοντες (Slovic 2000). Τόσο οι «αντικειμενικοί», λοιπόν, όσο και οι προσλαμβανόμενοι κίνδυνοι παρουσιάζουν διαφορές ανάλογα

με την ιστορική περίοδο, την περιφέρεια του κόσμου και τον πολιτισμό. Οι κίνδυνοι Na-tech (αλυσίδες φυσικών-τεχνολογικών κινδύνων) εμφανίστηκαν ουσιαστικά με τη Βιομηχανική Επανάσταση, οι κίνδυνοι ατυχημάτων στις οδικές μεταφορές πολλαπλασιάστηκαν μετά την ευρεία χρήση των αυτοκινήτων, ενώ οι κίνδυνοι στον κυβερνοχώρο ήταν το αναγκαίο κακό της εποχής της ψηφιακής τεχνολογίας και του διαδικτύου. Κάθε νέα τεχνολογία, που προωθείται στην αγορά και υιοθετείται από τις κοινωνίες ως απάντηση στις προκλήσεις και τα αιτήματα για ανάπτυξη, παράγει νέους κινδύνους και αυτό είναι ένα δίδαγμα για τους κινδύνους του μέλλοντος. Οι περισσότεροι, αν όχι όλοι, θα προκύψουν από τις νεοεμφανιζόμενες τεχνολογίες, ακόμη και αν αυτές εισάγονται, για να επιλύσουν προβλήματα και κινδύνους που προέκυψαν από τις τεχνολογίες της προηγούμενης γενιάς.

Οι διοργανωτές και οι διοργανώτριες του συνεδρίου θεωρούν ότι όχι μόνο οι κίνδυνοι καθατούς αλλά και η διαχείρισή τους, όπως και οι πολιτικές μείωσής τους, εξαρτώνται από τον χώρο και τον χρόνο. Η διαχείριση του κινδύνου καταστροφής, για παράδειγμα, ακολουθεί μια διαδικασία, κυκλικού ή σπινάλ σχήματος, διαδοχικών σταδίων στα οποία συμπεριλαμβάνονται η μακροπρόθεσμη πρόληψη, η βραχυπρόθεσμη προετοιμασία και ετοιμότητα, η επείγουσα διαχείριση της κρίσης και η μεσο-μακροπρόθεσμη αποκατάσταση. Κοινωνίες που βρίσκονται στην εμβέλεια συγκεκριμένων επικινδυνότητων ή, ακόμα, αυτές με ιστορικό καταστροφών, δηλαδή κοινωνίες με υψηλά επίπεδα προσλαμβανόμενου κινδύνου, θεσμοθετούν και εφαρμόζουν εξελιγμένες πολιτικές μείωσης του κινδύνου καταστροφής, ενώ όσες βρίσκονται μακριά από γνωστές θέσεις επικινδυνότητων, συνήθως υστερούν σε σχετικές πολιτικές.

Κατά κάποιον τρόπο, η διαχείριση του κινδύνου καταστροφής και η διακυβέρνηση του κινδύνου παρουσιάζουν ομοιότητες με τον χωρικό σχεδιασμό και τη χωρική διακυβέρνηση. Και οι δύο τομείς (διαχείρισης και προγραμματισμού) ασχολούνται με το μέλλον· η διαφορά είναι ότι η χωρική διακυβέρνηση ασχολείται με την ανάπτυξη, την ευημερία, τον πλούτο και τις ευκαιρίες, ενώ η διακυβέρνηση κινδύνων με τον μετριασμό

της καταστροφής, των απωλειών και των αντιξοοτήτων. Ο ένας τομέας σχεδιασμού και πολιτικής αντιπροσωπεύει την πραγμάτωση των ανθρώπινων προσδοκιών, ενώ ο άλλος την αποτροπή της αποσύνθεσης και της κατάρρευσης προσδοκιών και επιτευγμάτων.

Ανάπτυξη και κίνδυνοι είναι δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος της ζωής των ανθρώπινων κοινωνιών πάνω στη Γη. Γι' αυτόν τον λόγο και στο πλαίσιο του συνεδρίου, οι διοργανωτές υποστήριξαν σθεναρά τη συμπόρευση και ολοκλήρωση της Διαχείρισης και Διακυβέρνησης των Κινδύνων με όλες τις μορφές Προγραμματισμού, ιδιαίτερα του Αναπτυξιακού και του Χωρικού.

Στο συνέδριο έγινε αναφορά σε ένα ευρύ φάσμα επικινδυνότητων και κινδύνων (π.χ. γεωφυσικούς, μετεωρολογικούς, υδρολογικούς, κλιματικούς, τεχνολογικούς κινδύνους και αλυσίδες φυσικών-τεχνολογικών κινδύνων, επίσης βιολογικούς, όπως οι επιδημίες και οι πανδημίες, υγειονομικούς, κινδύνους σχετικούς με τη διατροφική Ασφάλεια κλπ.). Υπήρξε, επίσης, ανάλυση του πλήθους των σημασιών και των ορισμών του κινδύνου, όπως εξελίχθηκαν στην ιστορία και τα διάφορα επιστημονικά πεδία. Τέλος, στο συνέδριο έγινε συζήτηση σχετικά με τον κίνδυνο καταστροφής αλλά και με τους καθημερινούς κινδύνους, τόσο από επιστημονικής σκοπιάς όσο και μέσα από τις αντιλήψεις του κοινού και των ενδιαφερομένων, για τα συστατικά και τους καθοριστικούς παράγοντες του κινδύνου (επικινδυνότητα, έκθεση, τρωτά σημεία, ικανότητα αντιμετώπισης και προσαρμογής, ανθεκτικότητα), για τα πολλά μοντέλα εκτίμησης του κινδύνου και τα υποδείγματα διαχείρισής του, για τα διάφορα μέτρα ασφάλειας (περιβαλλοντικής

μηχανικής, από τη σκοπιά της υγείας και ασφάλειας στην εργασία ή άλλα), καθώς και για την πληροφόρηση και επικοινωνία του κινδύνου, τη διακυβέρνηση, την εκπαίδευση, την εγρήγορση, την κουλτούρα του κινδύνου, το δίκαιο έκτακτης ανάγκης και κινδύνων.

Η Οργανωτική Επιτροπή επιδίωξε το συνέδριο να επιτελέσει έναν διπλό ρόλο: αφενός να συνεισφέρει στην επιστημονική συζήτηση στο πεδίο των κινδύνων και αφετέρου να προάγει ενεργά τη δράση έναντι των κινδύνων, δηλαδή την προώθηση και την εφαρμογή πολιτικών, μέτρων και πρακτικών κατά των κινδύνων, ιδιαιτέρως εκείνων που συστήνονται σθεναρά και από κοινού από την επιστημονική κοινότητα και τους θεσμούς διαχείρισης (από το διεθνές μέχρι το τοπικό επίπεδο).

Σχετικά με τον πρώτο ρόλο (για τη συνεισφορά του συνεδρίου στη θεωρία του κινδύνου), πράγματι μια σειρά από επίκαιρα θεωρητικά ερωτήματα που απασχολούν τη διεθνή κοινότητα βρέθηκαν στο επίκεντρο των συνεδριακών διαλόγων:

- Ποιες ωφέλειες προκύπτουν από τη διαρκή συνεργασία μεταξύ των πεδίων Ανάλυσης του Κινδύνου και Διαχείρισης του Κινδύνου Καταστροφής;
- Πώς να γεφυρωθούν οι διαφορές μεταξύ επιστημονικού και αντιληπτού κινδύνου;
- Ποιες προσεγγίσεις του συστημικού κινδύνου διευκολύνουν τις δράσεις και πολιτικές μετριασμού του;
- Ποιοι έχουν τον έλεγχο και την εξουσία για τη διαχείριση του κινδύνου;
- Αποτελεί η παγκόσμια διακυβέρνηση κινδύνου μια υπαρκτή δυνατότητα για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων απειλών και κινδύνων;
- Υπάρχει ανάγκη για νέες έννοιες, όρους, εργαλεία για την εναρμόνιση της διαχείρισης του κινδύνου καταστροφής με τον χωρικό σχεδιασμό;
- Είναι ο σχεδιασμός προσαρμογής στο κλίμα και την κλιματική αλλαγή πράγματι αποτελεσματικός; Μήπως χρειάζεται αλλαγή υποδείγματος;
- Είναι αναγκαία η εκπαίδευση για τους κινδύνους στα σχολεία; Μήπως χρειάζεται ειδική ορολογία και ειδικά παιδαγωγικά εργαλεία;
- Πώς επηρεάζουν τα τρωτά σημεία, τις αντιλήψεις για τον κίνδυνο και τις δημόσιες και ιδιωτικές προτεραιότητες διαχείρισής του ο πλούτος, οι ανισότητες, ο κοινωνικός αποκλεισμός και η φτώχεια;
- Είναι οι μέχρι τώρα γνωστές προσεγγίσεις εκτίμησης και διαχείρισης κινδύνων επαρκείς και

αποτελεσματικές, ιδιαίτερα υπό συνθήκες μεγάλης αβεβαιότητας;

- Αποτελούν οι αντιλήψεις της κοινής γνώμης για τον κίνδυνο κατάλληλο υπόβαθρο για τον σχεδιασμό και τη χρηματοδότηση πολιτικών μείωσης του κινδύνου;

Στο συνέδριο πολλές από τις παρουσιάσεις επικεντρώθηκαν στα παραπάνω ερωτήματα. Επιπλέον, το συνέδριο διοργανώθηκε με τρόπο, ο οποίος ενίσχυσε ακόμα περισσότερο τον θεωρητικό διάλογο μέσω συμποσίων με τη μορφή Στρογγυλής Τράπεζας και αρκετών Panels ομιλητών πάνω σε συγκεκριμένα ερωτήματα. Μάλιστα, οι ομιλητές των Panels προσκλήθηκαν από τους αντίστοιχους συντονιστές, πολύ πριν από τη διεξαγωγή του συνεδρίου, για να εκφράσουν την άποψή τους για τα πλέον επίκαιρα επιμέρους ερωτήματα σχετικά με τη θεματική του Panel. Η διαδικασία αυτή ακολουθήθηκε με σκοπό να ληφθούν υπόψη στη συζήτηση οι πολλαπλές επιστημονικές οπτικές γωνίες και να αποδοθεί στο συνεδριακό κοινό μια πολυδιάστατη, διαχρονική, διατοπική και συνθετική θέαση των ζητημάτων που συνδέονται με τους κινδύνους.

Σχετικά με τον δεύτερο ρόλο, δηλαδή τον ενεργό ρόλο του συνεδρίου στην πολιτική και τη δράση για τους κινδύνους, σχετικές πρωτοβουλίες εκδηλώθηκαν από τους ίδιους τους συνέδρους, καθώς ορισμένοι ήρθαν στο συνέδριο με ισχυρό κίνητρο, για να προωθήσουν συγκεκριμένες δράσεις, όπως, για παράδειγμα, δράσεις για υλοποίηση των προτεραιοτήτων και των στόχων του Παγκόσμιου Πλαισίου Sendai για τη μείωση του κινδύνου καταστροφής 2015-2030 (United Nations Office for Disaster Risk Reduction-UNDRR). Οι διοργανωτές και οι διοργανώτριες έδωσαν βήμα σε αυτές τις προσπάθειες τόσο με τη συμπερίληψη συμποσίων, με τη μορφή Στρογγυλής Τράπεζας, όσο και με Panels, στα οποία παρουσιάστηκαν θέματα εφαρμογής και ακτιβισμού για την προστασία κοινοτήτων ή εύλωτων ομάδων από τους κινδύνους.

Στη βάση αυτής της φιλοσοφίας και των στόχων, που έθεσαν οι διοργανωτές, οι διοργανώτριες και η επιστημονική επιτροπή, τα θέματα-κλειδιά (key topics) που επιλέχθηκαν, καλύπτουν μεταβολές ή μεταμορφώσεις της θεωρίας και της πράξης έναντι των κινδύνων στο πέρασμα του χρόνου, αλλά επίσης τις διαφορές τους από τον έναν πολιτισμό και από το ένα κοινωνικοπολιτικό σύστημα στα άλλα. Έτσι, χαρακτηριστικά παραδείγματα θεματικών ενοτήτων που συμπεριέλαβε η πρόσκληση περιλήψεων ήταν:

- Η έννοια του κινδύνου ιστορικά και οι διαφορές της μεταξύ επιστημονικών πεδίων και κοινωνικών πρακτικών.
- Εκτιμήσεις κινδύνου που «συλλαμβάνουν» τις χωροχρονικές μεταβολές του.
- «Καυτές» περιοχές και περιφέρειες για ακραία φαινόμενα, κινδύνους και καταστροφές (γεωφυσικές, κλιματολογικές κλπ.).
- Κοινωνικοχωρικές ανισότητες και αδικία όσον αφορά τα ευάλωτα σημεία και την ανθεκτικότητα.
- Ιστορικά και σύγχρονα υποδείγματα διαχείρισης κινδύνων.
- Ο επείγων χαρακτήρας και η αβεβαιότητα στη διαχείριση κρίσεων.
- Πρόσληψη και επικοινωνία του κινδύνου σε διάφορες περιφέρειες, πολιτισμούς, εποχές.
- Κουλτούρα κινδύνου και αποδεκτός κίνδυνος στην Ευρώπη και τον κόσμο.
- Ιστορία και γεωγραφία των κινδύνων υγείας, επιδημιών και πανδημιών.
- Χωροχρονικές αναλύσεις γεωφυσικών και κλιματικών κινδύνων, και της διατροφικής ασφάλειας.
- Παλιές και νέες τεχνολογίες διαχείρισης κινδύνων, κρίσεων, καταστροφών.

Με επίγνωση της πολυ- και διεπιστημονικότητας της ανάλυσης, της πρόσληψης, της διαχείρισης και της διακυβέρνησης των κινδύνων, οι διοργανωτές και οι διοργανώτριες προσκάλεσαν ομιλητές για τις κεντρικές εισηγήσεις στην ολομέλεια, οι οποίες κάλυψαν διαφορετικές επιστημονικές οπτικές γωνίες, όπως αυτές μάλιστα εντοπίζονται σε διαφορετικές περιφέρειες του κόσμου. Ειδικότερα, οι προσκεκλημένοι ομιλητές και ομιλήτριες κάλυψαν την οπτική γωνία της Ιστορίας και της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας (Καθηγήτρια Virginia, Garcia Acosta, Center for Research and Higher Studies in Social Anthropology, Mexico), της Οικονομικής Γεωγραφίας και Ανάπτυξης (καθηγητής Allan Lavell, Latin American Faculty of Social Sciences, Costa Rica), της Πολιτικής Επιστήμης και της Ψυχολογίας (Καθηγήτρια Wandí Bruine de Bruin, Department of Public Policy, Psychology and Behavioural Science, University of Southern California), της Επικοινωνίας (Καθηγητής Hamilton Bean, Department of Communication, University of Colorado, Denver) και της Περιβαλλοντικής Κοινωνιολογίας και Διακυβέρνησης Κινδύνου (Καθηγητής Ortwin Renn, International Institute for Advanced Sustainability Studies-IASS, Potsdam, Germany).

Το συνέδριο χωρίστηκε σε πέντε συνεδρίες, διάρκει-

ας τριών ημερών η καθεμία, με τους παρακάτω τίτλους: «Θεωρία του Κινδύνου-Έννοιες και Προσεγγίσεις», «Εκτίμηση του Κινδύνου-Τεχνικές, Τεχνολογίες και Αναπαραστάσεις», «Μείωση του Κινδύνου Καταστροφής-Κανονισμοί και Υποδείγματα Διαχείρισης», «Πρόσληψη, Επικοινωνία και Διακυβέρνηση Κινδύνου», «Παρακολούθηση και Αντιμετώπιση Πραγματικών Προβλημάτων Κινδύνου». Ενδεικτικοί τίτλοι παρουσιάσεων της τελευταίας θεματικής που αναδεικνύουν το χωροχρονικό βεληκεές του συνεδρίου ήταν: «Χρονικά και χωρικά σενάρια σεισμικού κινδύνου στην Κωνσταντινούπολη», «Διαφορετικές προσλήψεις του κινδύνου και της διαχείρισης της αφρικανικής γρίπης των χοίρων: Αποτελέσματα κοινωνικής έρευνας», «Η διατροφική ασφάλεια των μεταναστών στην Ελλάδα», «Πόσο άλλαξε η βροχόπτωση στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια του τελευταίου αιώνα;», «Οι επιπτώσεις της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της κλιματικής αλλαγής στη θνησιμότητα από διάφορα αίτια: Μελέτη περίπτωσης Po Valley, Ιταλία».

Τέλος, οι διάλογοι στα Panels, με ειδικούς από διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους, περιστράφηκαν γύρω από ερωτήματα πολιτικών και πρακτικών αντιμετώπισης κινδύνου από θεσμούς και κοινωνικά υποκείμενα, αποδίδοντας ιδιαίτερη έμφαση στην Ευρώπη και την περιοχή της Μεσογείου. Τα ερωτήματα για τα οποία ζητήθηκαν απαντήσεις είναι ενδεικτικά της ανησυχίας που υπάρχει σήμερα αναφορικά με τον εφησυχασμό της πολιτικής αλλά και των ατομικών και συλλογικών συμπεριφορών έναντι κλιμακούμενων κινδύνων και κρίσεων, όπως της κλιματικής:

1. Πόσο λαμβάνονται υπόψη οι κίνδυνοι στις χωρικές πολιτικές για την ανάπτυξη στην περιοχή της Μεσογείου;
2. Ποιοι κίνδυνοι αποτελούν προτεραιότητες για τα άτομα, τις κοινότητες και τους θεσμούς (χθες, σήμερα, αύριο σε διάφορες περιφέρειες του κόσμου);
3. Ποιος μπορεί να είναι ο ρόλος της τεχνολογίας, του χωρικού σχεδιασμού και της επικοινωνίας των κινδύνων στην πορεία της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή;
4. Ποιοι ήταν οι κίνδυνοι στο παρελθόν, πώς διαμορφώνονται σήμερα και ποιοι θα μας απειλήσουν στο μέλλον;

Το συνέδριο προσέλκυσε 167 συνέδρους και φιλοξένησε 144 εισηγήσεις. Ένας στους πέντε συνέδρους ξεκίνησε από μη ευρωπαϊκές χώρες, ειδικότερα τη Ν.

Ζηλανδία, την Αυστραλία, την Κίνα και την Ταϊβάν, την Κορέα, την Ιαπωνία, την Ινδονησία, το Μπαγκλαντές, το Μεξικό, την Κόστα Ρίκα, τις ΗΠΑ.

Πεποίθηση της Οργανωτικής και Επιστημονικής Επιτροπής είναι ότι το συνέδριο ήταν ένα τολμηρό και ταυτόχρονα μεγάλης κλίμακας εγχείρημα, όχι τόσο υπό την έννοια των μεγάλων αριθμών, αλλά κυρίως από την οπτική (α) της διεπιστημονικότητας, (β) της γεφύρωσης μεταξύ θεωρίας και κοινωνικής/θεσμικής δράσης για τους κινδύνους, και της (γ) διαπεριφερειακής επιστημονικής συνεργασίας, ειδικότερα όσον αφορά τον κίνδυνο καταστροφής.

Ξεκινώντας από το τελευταίο σημείο, ενδιαφέροντες αποδείχθηκαν οι συγκλίσεις και αποκλίσεις στην επιστημονική θεώρηση αλλά και την αντιμετώπιση του κινδύνου καταστροφής, μεταξύ Ευρώπης, ΗΠΑ και Λατινικής Αμερικής. Επιβεβαιώθηκε η προσήλωση του Λατινοαμερικάνικου υποδείγματος στον καθοριστικό ρόλο της πολιτικής οικονομίας και του κοινωνικοπολιτικού παράγοντα εν γένει στις επιπτώσεις από τις καταστροφές, άρα και στην πρόληψη. Από την άλλη πλευρά, στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ κυριαρχούν η προσήλωση στην ατομική ανθεκτικότητα, και άρα στην επικοινωνία του κινδύνου, με τις κυβερνητικές δράσεις να περιορίζονται κυρίως στο χτίσιμο μηχανισμών αντιμετώπισης κρίσεων/έκτακτης ανάγκης, με τις ελπίδες αποκατάστασης (εφόσον συμβεί καταστροφή) να εναποτίθενται στον ιδιωτικό, κυρίως στον ασφαλιστικό τομέα. Υπάρχουν, βέβαια, μεμονωμένα παραδείγματα προληπτικής μετεγκατάστασης οικισμών που βρίσκονται σε εξαιρετικά εκτεθειμένα περιβάλλοντα, κυρίως σε κινδύνους που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, και μάλιστα μια εργασία πάνω σε αυτό το θέμα έλαβε το βραβείο της καλύτερης εισήγησης στο συνέδριο.

Σε σχέση με το δεύτερο σημείο, δηλαδή την απόσταση μεταξύ θεωρίας και κοινωνικής και θεσμικής δράσης για τους κινδύνους, αυτή παραμένει μεγάλη, κυρίως λόγω της εμμονής των θεσμών να ταυτίζουν τον κίνδυνο με το επικίνδυνο φαινόμενο ή την τεχνολογία, με τα οποία συνδέεται, παραγνωρίζοντας ζητήματα έκθεσης και ευάλωτων σημείων, κάτι που βολεύει βέβαια την πολιτική ρητορεία της «φυσικής» καταστροφής ή της θεομηνίας και την αποστασιοποίηση από την ευθύνη

για τις επιπτώσεις. Η προσήλωση αρκετών εισηγητών σε ζητήματα σχολικής εκπαίδευσης για τους κινδύνους ήταν ενδιαφέρουσα και δείχνει έναν ελπιδοφόρο δρόμο, ο οποίος, εάν ακολουθηθεί, θα αμβλυνθεί η εσφαλμένη αντίληψη για δήθεν αδυναμία μας να προλάβουμε την επιδείνωση των κινδύνων και την αύξηση των καταστροφών.

Τέλος, μεγάλη πρόκληση για το συνέδριο υπήρξε το πρώτο σημείο, δηλαδή η προσπάθεια των διοργανωτών να φέρουν σε επικοινωνία ειδικούς σε διαφορετικούς κινδύνους, κυρίως σε κινδύνους της καθημερινής ζωής (διατροφικούς, βιομηχανικής τεχνολογίας, μεταφορών και επικοινωνιών, κλπ.), από τη μια πλευρά, και κινδύνους καταστροφής (από σεισμούς, πλημμύρες, ξηρασία, κατολισθήσεις, κύματα καύσωνα, βιομηχανικά ατυχήματα, Na-tech κλπ.), από την άλλη. Η διακριτή ερευνητική ένταξη των συνέδρων στις παραπάνω εκδοχές κινδύνων και οι οριοθετημένες ειδικεύσεις τους, ακόμη και όταν θεραπεύουν ερευνητικά την ίδια εκδοχή κινδύνου, δυσκόλεψε a priori τη συζήτηση ακόμη και μέσα στην ίδια συνεδρία και έστρεψε το ενδιαφέρον κάποιων συνέδρων σε ορισμένες μόνο εισηγήσεις ή συνεδρίες. Στην κριτική που εύλογα μπορεί να ασκηθεί στο συνέδριο γι' αυτήν την πολυδιάσπαση, η απάντηση έρχεται από τη Γεωγραφία και την πραγματική ζωή: Κίνδυνοι που ξεκινούν από συγκεκριμένες ενέργειες μεμονωμένων ατόμων ή μικρών κοινωνικών ομάδων σε στενά χωροχρονικά παράθυρα, εύκολα εξελίσσονται σε κινδύνους καταστροφής που ταλανίζουν ολόκληρες κοινωνίες και περιφέρειες για μακρές περιόδους. Από την άλλη, κάθε κοινωνική ομάδα, ιδιαίτερα οι πλέον ευάλωτες, πρέπει να βάζουν στην ίδια ζυγαριά όλους τους κινδύνους, τους καθημερινούς και τους έκτακτους, ώστε να βάζουν προτεραιότητες (σε σχέση με τα αποθέματα της ανθεκτικότητάς τους) για το ποιους θα αποδεχθούν ρισκάροντας και ποιους θα μετριάσουν με την πρόληψη και την προετοιμασία. Εντέλει, το συνέδριο έδειξε ανάγλυφα ότι τα στεγανά όρια στην έρευνα και την πολιτική για τους κινδύνους δεν αποτελούν παρά άγονες προσπάθειες έναντι των κρίσιμων σύγχρονων και μελλοντικών προκλήσεων που οι μεταβαλλόμενοι και αλληλεπιδρώντες κίνδυνοι θέτουν.